

Pretoria [03/01]
Januarie 2003

Belangstellendes in die geskiedenis van Pretoria,

Ek hoop dat u almal 'n geseënde Kersfees gehad het en dat die nuwe jaar vol vreugde en voorspoed sal wees. Uiteindelik! Die eerste elektroniese geselsbrief oor ou Pretoria.

Ek was 'n tyd gelede op Kerkplein en toe ek so in Paul Kruger-straat opkyk was ek verbaas om die heuwel agter die stasie te sien. As mens so heeldag tussen die geboue is vergeet jy soms dat Pretoria tussen heuwels geleë is. Dit het my laat besluit om iets oor Time Ball Hill te skryf.

Time Ball Hill

Aan die Suidekant van die huidige stasie lê die voorstad Salvokop, dit was eers bekend as Time Ball Hill. Nou is die vraag – waar kom die naam vandaan?

Volgens Lola Dunston [DUN-01 p5] was daar op die heuwel 'n paal met 'n bal wat die tyd aangegee het. Sy haal die volgende reisbeskrywing aan uit die argiewe van die Loretto Convent. "1st May 1889 .....
"Through these [shrubs and small trees] he winds his way, having for 'n landmark a tall pole on which is placed 'n ball on the summit of 'n prominent hill. This was once used to indicate time at a certain hour of the day, but with that progressive spirit ever inspiring them to fresh effort, our Dutch friends have thought proper to relegate the time ball to the oblivion to which they invariably consign anything savouring of olden times....."

Tom Andrews [AND-01 p57 en PR-103 p017] maak die stelling dat die posmeester-generaal, J.A. de Vogel [*1842-1885] in 1880 'n skema uitgewerk het waardeur die aankoms van die verskillende posafleweringse gesein kon word. Seine is aan die punt van 'n seinstok gehys. 'n Bal in die lug beteken die aankoms van die Kimberley pos. 'n Bal met 'n trom daaronder dui aan dat die Kimberleyse sowel as die Britse pos ontvang is; 'n kegel kondig die Natalse pos aan. 'n Vlag onder die seine beteken die pos is gereed vir aflewering. Ongelukkig meld hy nie die bron van sy inligting nie.

U kan u eie gevolgtrekking maak, maar ek dink laasgenoemde is die aanneemlikste. So van tyd gepraat – dit sal interessant wees om u studie te maak van die eerste publieke horlosies in Pretoria. Daar was die horlosie in die toring van die Franken Kerk op Kerkplein en verskeie horlosiemakers het groot horlosies voor hul winkels gehad.

J. A. de Vogel

‘n Paar interresante feite oor J.A. De Vogel. Hy is ongeveer 1842 in Nederland gebore en kom in 1873 in die Zuid-Afrikaanse Republiek aan. In 1877 word hy posmeester-generaal, ‘n pos wat hy tot sy dood [14 Jan 1885] beklee. Hy het saam met sy seun en ‘n onderwyseres in ‘n afkomende spruit by Muldersdrift verdrink [PLO-02 p58].

Mev. C. Dyason, dogter van J.A. De Vogel het die volgende oor haar vader te vertel [PR-24 p24]. In lewe was my vader die eerste Posmeester-generaal van die Suid-Afrikaanse Republiek en het hy saam met sy seuntjie van agt jaar, en mej. Webb, na ‘n inspeksiereis na Potchefstroom, met die terugreis by Muldersdrift verdrink. My vader het in 1872 na Suid-Afrika gekom en was op daardie tydstip aan my moeder, mej. E.E. Begeman, ‘n niggie van ds. Begeman van Pretoria, verloof.

Die bronnelys is op aanvraag beskikbaar. Enige kommentaar/kritiek is welkom.

Dit is toe nie so maklik om te skryf as wat ek gedink het nie, taalkunde was nog nooit my sterk punt nie. As u enigiets te sê of te vertel het laat asseblief van u weet. Vra ook enige van u vriende, kennisse of kollegas om hul e-pos adresse aan my te stuur as hulle belangstel om die brief te ontvang.

Groete,

Rosa Swanepoel
Tel: [012] 546 5803
Rosa.s@absamail.co.za